

Staatssecretaris Rechtsbescherming

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtsbestel
Rechtspraak en Geschilopl.

Turfmarkt 147
2511 DP Den Haag
Postbus 20301
2500 EH Den Haag
www.rijksoverheid.nl/jenv

nota

Aanbiedingsbrief WODC rapport 'Lekenrechtspraak in strafzaken in West-Europa'

Datum
8 april 2025

Onze referentie
6315526

Bijlage(n)
3

1. Aanleiding

Op verzoek van uw voorganger, en naar aanleiding van de motie van het lid Eerdmans (JA21)¹, heeft het WODC onderzoek laten verrichten naar de verschillende vormen van lekenrechtspraak in West-Europese landen. Het onderzoek is uitgevoerd door onderzoekers van de Radboud Universiteit Nijmegen. Bijgevoegd vindt u de uitkomsten van het onderzoek 'Lekenrechtspraak in strafzaken in West-Europa'. Het onderzoek is op 3 maart jl. door het WODC aangeboden aan DGRR. Zoals gebruikelijk maakt het WODC het onderzoek na 6 weken openbaar.

2. Geadviseerd besluit

Akkoord te gaan met het aanbieden van het WODC onderzoek 'Lekenrechtspraak in strafzaken in West-Europa' aan de Tweede Kamer.

De Eerste Kamer ontvangt hiervan een afschrift.

3. Kernpunten

Zie hieronder, onder toelichting.

4. Toelichting

Tijdens het Tweeminutendebat Rechtspraak op 7 december 2022 diende het lid Eerdmans (JA21) een motie in waarin de regering wordt verzocht om in kaart te brengen welke vormen van lekenrechtspraak momenteel worden toegepast in andere West-Europese landen, en te rapporteren over de ervaringen en resultaten hieromtrent.² De motie is op 13 december 2022 aangenomen in de Kamer.

Naar aanleiding van de motie is het WODC gevraagd om een onderzoek te starten. Het onderzoek bouwt voort op eerder onderzoek naar lekenrechtspraak.³ Het onderzoek richt zich op de toepassing van lekenrechtspraak in de strafrechtspleging. Daarbij richten de onderzoekers zich met name op drie hoofdmodellen van lekenrechtspraak, namelijk de jury, het gemengde panel en de

¹ Kamerstukken II 2022-2023, 29 279, nr. 752.

² Zie noot 1.

³ Zie onder 4.7.

lekenmagistraat.⁴ Naast een verkennend onderzoek van 18 Europese landen (en in totaal 20 regio's met een eigen rechtssysteem binnen deze landen), richt een verdiepend landenonderzoek zich op drie West-Europese landen, die elk één van de drie hoofdmodellen van lekenrechtspraak toepassen; België, juryrechtspraak, Zweden, gemengde panels, en Engeland en Wales, de lekenmagistraat.

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtsbestel
Rechtspraak en Geschilopl.

Datum
8 april 2025

Onze referentie
6315526

Relatie lekenrechtspraak en vertrouwen in empirisch onderzoek

Onderzoekers concluderen dat allerlei factoren van invloed zijn op het vertrouwen in de rechtspraak, en dat die bovendien ook buiten de rechtspraak kunnen liggen. Lekenrechtspraak is daarbij slechts één van de factoren die het vertrouwen in de rechtspraak kan beïnvloeden. Hoewel wordt opgemerkt dat empirisch onderzoek naar de relatie tussen lekenrechtspraak en het vertrouwen van de samenleving in de rechtspraak schaars is, ontstaat volgens onderzoekers op basis van empirisch onderzoek wel het beeld dat mensen over het algemeen een voorkeur hebben voor het systeem van rechtspraak dat ze kennen. Naarmate de ontevredenheid over hun systeem van professionele rechtspraak toeneemt, groeit de steun voor een vorm van betrokkenheid van burgers.⁵

Nederlands empirisch onderzoek

Voorgaand Nederlands onderzoek toont aan dat het vertrouwen in de rechtspraak in Nederland in zijn algemeenheid relatief hoog is. Onderzoek laat zien dat het geen vanzelfsprekend gegeven is dat lekenrechtspraak bijdraagt aan het vertrouwen in de rechtspraak.⁶ De uitkomsten van het kleinschalige empirische onderzoek komen in grote lijnen overeen met de uitkomsten uit voorgaand onderzoek. Een nieuw argument wat naar voren komt betreft mogelijke veiligheidsrisico's voor deelnemende burgers. Er wordt daarnaast wisselend gedacht over de mate waarin lekenrechtspraak kan bijdragen aan hun vertrouwen in de rechtspraak en blijkt er geen eenduidig verband te bestaan tussen het huidige vertrouwen in de rechtspraak van respondenten en hun steun voor lekenrechtspraak.⁷

Conclusies

Op basis van het onderzoek zijn er volgens onderzoekers drie paden te identificeren waarlangs lekenrechtspraak tot meer vertrouwen in de rechtspraak zou kunnen leiden. Daarbij gaat het ten eerste om de notie dat met lekenrechtspraak de uitkomsten in zaken kunnen veranderen op een manier die beter aansluit bij de voorkeuren van burgers.⁸ Ten tweede gaat het om een toename van vertrouwen doordat burgers zien dat hun inzichten worden meegenomen (procesmatige verandering), waardoor ze zien dat de inbreng van iedereen uit de samenleving er toe doet.⁹ Als derde pad identificeren onderzoekers een toename van vertrouwen bij degenen die als leek deelnemen en positief terugkijken op hun deelname.¹⁰ Bij elk van die paden hebben onderzoekers kanttekeningen geplaatst, maar vooral over het tweede pad is volgens onderzoekers nog weinig bekend.

⁴ Zie Onderzoek Lekenrechtspraak, p. 48.

⁵ Zie Onderzoek Lekenrechtspraak, p. 162.

⁶ Zie Onderzoek Lekenrechtspraak, para. 1.3.

⁷ Zie Onderzoek Lekenrechtspraak, H7.

⁸ Zie Onderzoek Lekenrechtspraak, p. 163.

⁹ Zie Onderzoek Lekenrechtspraak, p. 163.

¹⁰ Zie Onderzoek Lekenrechtspraak, p. 163.

De onderzoekers concluderen dat er in de Nederlandse context veel steun blijkt te bestaan voor de huidige professionele rechtspraak, dat er daardoor vermoedelijk weinig draagvlak is voor lekenrechtspraak en weinig vertrouwen in objectieve beslissingen door de betrokken leken. Daarnaast kan het vertrouwen in de rechtspraak juist afnemen bij degenen die nu veel vertrouwen hebben in professionele rechtspraak. Ten slotte vormen de noodzakelijke stelselwijzigingen en veranderingen in attitude binnen de rechtspraak bijzondere uitdagingen wat betreft het mogelijke invoeren van een vorm van lekenrechtspraak in Nederland. Er bestaan echter ook principiële argumenten om lekenrechtspraak in te voeren, bijvoorbeeld ter versterking van het democratische karakter van de rechtspraak.¹¹ Onderzoekers concluderen dat dit uiteindelijk een politieke keuze zal zijn.

**Directoraat-Generaal
Rechtspleging en
Rechtshandhaving**
Directie Rechtsbestel
Rechtspraak en Geschilopl.

Datum
8 april 2025

Onze referentie
6315526

4.1. Politieke context

De invoering van lekenrechtspraak is al lange tijd onderwerp van politiek en academisch debat.¹² Er is in het verleden onderzoek gedaan naar de inpassing van lekenrechtspraak in Nederland.¹³ Het huidige onderzoek is ingesteld naar aanleiding van een motie van het lid Eerdmans (JA21).¹⁴

4.2. Ontwikkelingen hiervoor

Uitkomst van eerder onderzoek¹⁵ was dat er geen zwaarwegende principiële bezwaren zijn, maar dat aan inpassing in het Nederlandse stelsel wel zwaarwegende praktische bezwaren kunnen kleven. De conclusie was ook dat invoering van lekenrechtspraak niet zonder meer de 'punitiviteitskloof' oplost, dat het vertrouwen in de rechtspraak in landen waar wel lekenrechtspraak bestaat niet significant groter is, én dat invoering in Nederland een grote wijziging van het strafprocesrecht inhoudt.¹⁶

5. Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

5.1 Toelichting

De persoonsgegevens van de ambtenaren zijn niet openbaar ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

Bijlagen

- 1) WODC rapport 'Lekenrechtspraak in strafzaken in West-Europa'
- 2) Samenvatting WODC rapport
- 3) Samenvatting WODC rapport (vertaling)

¹¹ Zie Samenvatting Onderzoek Lekenrechtspraak, p. 8.

¹² Zie Onderzoek Lekenrechtspraak, para. 1.1.

¹³ Kamerstukken II 2006–2007, 30 800 VI, nr. 20; Kamerstukken II 2006–2007, 30 800 VI, nr. 28; Kamerstukken II 2006–2007, 30 800 VI, nr. 118.

¹⁴ Zie noot 1.

¹⁵ Zie noot 23.

¹⁶ Kamerstukken II 2006–2007, 30 800 VI, nr. 118.